

Aleksij Kobal

Že tri desetletja eksperimentira z najrazličnejšimi slikarskimi strategijami, tehnikami in materiali; slike je, na primer, opremljal tudi že z merilnimi instrumenti, namenjenimi merjenju duhovnega naboja, v kilovatih, se kakšno desetletje posvetil delu z ogledali – v slike je lovil zrcalne podobe stvarnosti sodobnega človeka – in se nato spet vrnil k čopiču in olju, ki se jima je bil zavezal med študijem na ALU in po njem.

Ali umetnost potrebuje

Tekst

Patricija Maličev

Foto

Jure Eržen

Del ciklusa z naslovom *Topologija zlatoroga*, ki je na ogled v ljubljanski galeriji Kresija, sem v začetku leta, nekaj tednov preden so mu podelili nagrado Prešernovega sklada za prejšnja ciklusa, videla v njegovem viškem ateljeju: podobe brezizhodnosti so me spremljale še nekaj dni; a sam jih, seveda kot odzivanje na stvari sveta, razume drugače, kakor pojasni tudi v spodnjem pogovoru, z mislijo na prihodnost, ki je negotova, a ne ponuja izključno poraza, temveč nekaj, na čemer bo mogoče graditi složnost.

“

Pravkar ste mi povedali, dva dni po otvoritvi razstave, da ste že sredi dela za naslednjo. To ni ravno pogost podatek.

Ne, sploh ni. Pogost je samo takrat, ko imam na voljo material za razstavo. Za menoj sta dve leti tavanja v temi; da zraste nekaj novega, je potreben čas. Lahko delaš marsikaj, pa v resnici ne narediš veliko oziroma ustvariš nekaj, kar nima teže. Vesel sem, da se mi je s prvimi slikami nekaj odprlo in sem lahko začel delati. Stopiti v nov svet in beležiti občutke, nato pa jih realizirati. To je treba storiti takoj, ni se mogoče vračati.

Ko nekdo reče, da tava v temi, to razumem kot tavanje v temi profesionalno in zasebno. Je to pri vas ločeno? Kakšno je vaše tavanje v temi, kako takrat komunicirate s svetom, kako takrat razumete ljudi, njihova hotenja?

Najprej morava razčistiti, kaj pomeni tema.

Tema kot tema – ni se mogoče zanesti ne na perspektivo ne na karkoli drugega.

Je pa tema tudi v nečem dobra – lahko jo napolniš z vsebino. Zame je kriza takrat, ko so na videz izpolnjeni vsi pogoji, da bi nekaj ustvaril, pa ne moreš.

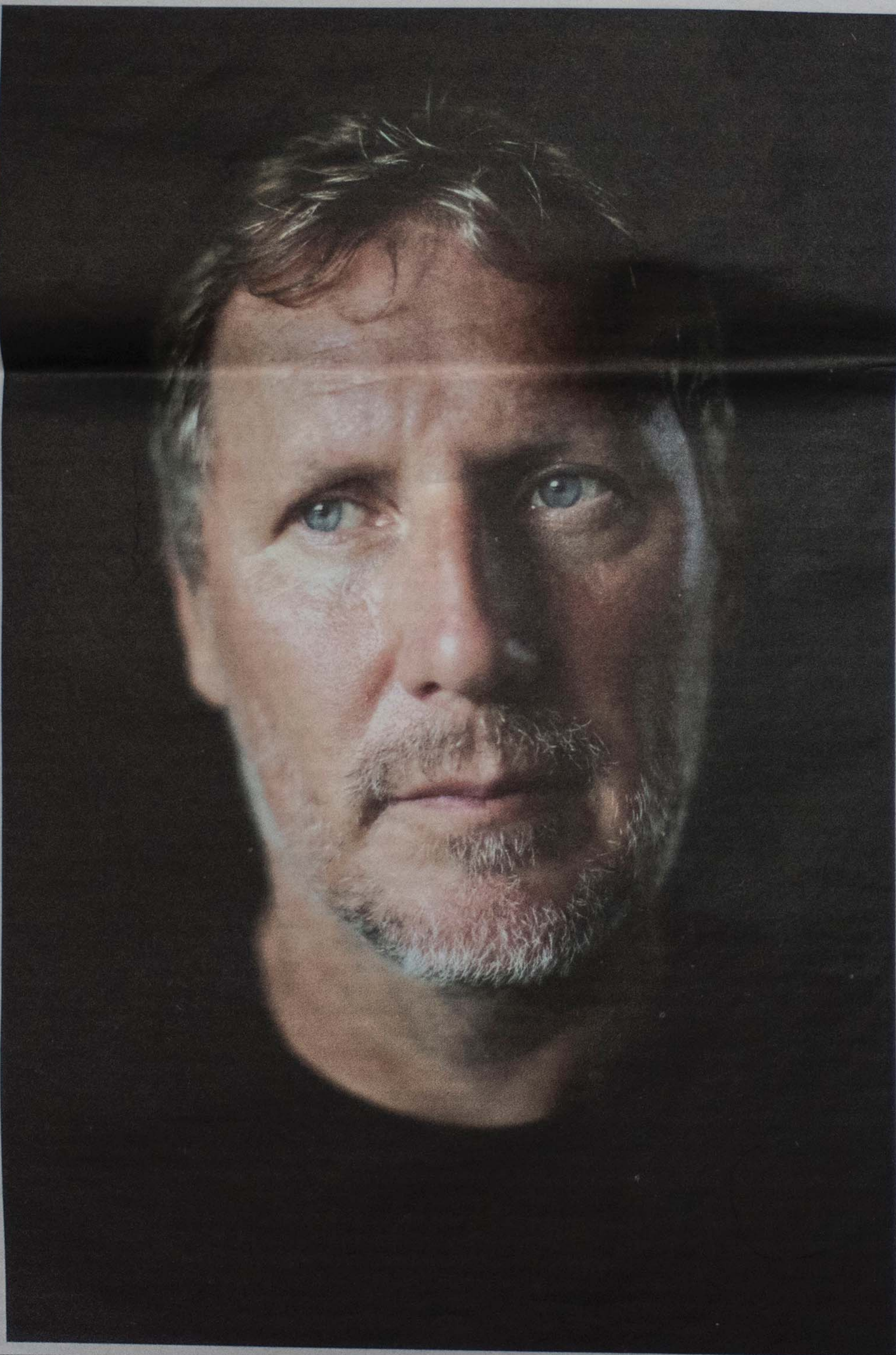
Kaj se takrat zgodi?

Nič. Ker sem popolnoma prazen, votel. Vse, kar pride vame, tam tudi obstane. Ne najdem načina, vzgona, obsesije, da bi naredil dobro sliko. Podobno kot je to pri ljubezni: zgolj fizičen pristop do nje je ne rodi. V nasprotju s prejšnjim ciklusom razstavljenim slikam veliko ljudi pripisuje temačnost. Se popolnoma strinjam. Vendar je tema zame neko nevtralnopolje, sploh ne strašljivo. Je samo opna, iz katere lahko vzniknejo spontani pomeni, tem pa nato skušam pridati obliko. Če teme ne znamo razčleniti, v njej vidimo nekaj, kar nas bo ugonobilo, privzgojen stereotip, nemara – potem je to že druga zgodba. Ne morem definirati svetlobe, če je ne usmerim v temo in jo razsvetlim. Pomemben je dialog med obema. Kriza ustvarjanja pri meni nastane takrat, ko nimam razlogov za novo sliko, brez nje pa ne želim zapustiti ateljeja.

Sam krizo razumem kot razgradnjo nečesa in gradnjo nečesa novega.

Zveni, kot da ima vse v vašem življenju in delu mehke prehode. Kaj to pove o krmarju?

So res mehki? Mislim, da ne. In tudi nisem dober krmar. Če bi svoj slikarski opus primerjal z vožnjo z ladjo, bi kmalu videli, da delam skoraj pravokotne zavoje – iz ene v drugo smer, ne upošteva klasičnih pravil. Deloma je moje pravilo tudi to, da jih kršim, da bi se lahko prebil naprej. Ti lomi so značilni zame, niso pa namenski. Krize

“ V osrčju Komne leži gora Mahavšček, njeno pravo ime pa je Veliki Bogatin. Nekoč so v njenem vznožju res kopali zlato, ker so – najverjetneje pod vtisom pravljice o zlatorogu – verjeli, da gora res skriva zaklade. Ampak že sama pravljica pove, da ti zakladi pomenijo nekaj drugega; so v gorski neokrnjenosti, v njihovi lepoti, v bistrosti rek in jezer.

Katero ste si nazadnje vedno znova predvajali?

Največkrat Pata Methenyja. Ker se tako brezhibno zlije s kulisami gorskega sveta, po katerem pohajkujem in ki si ga po novem tudi domišljam v slikah. Ob tem nimaš občutka hoje, ampak lebdjenja. Polnokrvna svoboda v glasbi, ki me je že čisto obsedla ... Brez zdrave mere, res! Ampak ali umetnost potrebuje zdravo mero?

Slikate ob glasbi?

Ja. In ob *Radiu Študent*. Drugih glasbenih postaj v glavnem ne poslušam.

Če bi matematično preslikali vaš glasbeni svet v likovnega in obratno, se zadeve niti najmanj ne bi »pokrile« ...

Imate prav. Kam bi torej »glasbeno« postavili moje slikarstvo?

Prvo obdobje k skupini Japan, nikakor ne k Jethro Tull ali Crimsonom, potem bi prišli v poštev Sakamoto, Alva Noto, nemara ...

Zdaj se zdi, da se še najbolj podajo atonalne kompozicije Ryuichija Sakamota. Tudi njega sem veliko preposlušal. In še bolj je vame stopil David Sylvian kot Japan. Ampak skoraj vsi glasbeniki iz skupin, ki ste jih navedli, so sodelovali med seboj. Zanimivo, kajne?

Spomnim se, kako ste mi februarja, ko ste prejeli nagrado Prešernovega sklada, v pomenku rekli, da ni pomembno, koliko veš, ampak to, kako stvari doživiš ...

Ja, ker je podajanje občutij zame največji izziv. Vsaka umetnost, ki je podložena s krepko življenjsko preizkušnjo, je močnejša. Izživeti trenutek, ki tako prehitro utone, nato pa ga upodobiti na vse mogoče načine. To se mi zdi edini pravi kredo umetnika.

Koliko je bilo zares prvinskih doživetij, ne samo trenutkov prepoznanj, slave? S čim so bili ali so povezani?

Uf, bilo jih je kar nekaj. Najprej je to bilo poslušanje glasbe, strahovita plošča King Crimson *Starless* me je popolnoma uročila in »prežgala«. Cel ciklus slik iz Prešnice je nastal po njej. Še danes so te kompozicije neusmiljene do mojih dilem, zato jih še vedno poslušam, ko me skušata malodušje in apatija. Ta glasba se nikoli ni ujela v šablono določenega trenda, še vedno lahko interpretira zdajšnji čas in to, o čemer govoriva. Prvinska doživetja so tudi brezpotja, ki jih tako rad ubiram v gorah. Tako impozantna so, da neredko zapeljujejo čez rob.

Arhitektura je temelj vaše naracije v zadnjih nekaj letih. Zakaj?

Zato, ker je naredila tako bliskovit razvoj. Upam si trditi, da znotraj kvalitete dojemanja in bivanja v prostoru največ na področju umetnosti. Pogosto določene rešitve povzame za svoj metaforični jezik, pri tem pa pazim, da se ohrani nekaj izvornega. Saj veste, stavbe pomenijo naša telesa, stroj za bivanje, kakor se je izrazil Le Corbusier. Tudi to je ra-

zlog, da v mojih slikah ni figur. So nepotrebne.

Glede na to, da ste pri vaših zadnjih dveh razstavah skušali zelo globoko poseči v naravo človeških prizadevanj, dojemanja sveta in samega sebe, bi bilo zanimivo slišati, kaj je v trenutnem obdobju ustvarjanja za vas najbolj tukaj in zdaj?

Več je takih sekvenc. Tukaj in zdaj recimo zame pomeni umišljati si neznansko prednost pred običajnim časom in prostorom. Če trenutek abstrahiram, kolikor je to seveda mogoče, lahko pomeni popolno izpolnitev. Saj življenje postane povsem nesmiselno in trapasto, če bi ga polnili samo s potrošniško navlako in sitimi želodci. Smisel je v notranjem zadovoljstvu. Kot umetnik imam privilegij, da lahko gledalcu razprem celo pahljačo reči, ki se zdijo očem nevidne.

Rekli ste, da v kosteh čutite, da prihaja nekaj novega. Kako se vam ta novum napoveduje čisti intimno?

To se ne zgodi tako hitro, kot kosti čutijo vreme. Zamisli in hotenja zorijo počasi, zelo počasi. Privekajo na plano, pa spet poniknejo. Nestrpnost pa ne pripomore kaj dosti, če zametku slike ni mogoče pridati ustreznih oblik.

Vaš naslednji ciklus ima naslov Temna stran barve napoveduje neki nov svet ...

To je delovni naslov. Ni nujno, da se bo vizija del, ki jo imam v glavi, udejanjila enako. Slikanje je proces, nenehno spreminjanje in prisluškovanje lastnim vzgibom in slikam, ki začenjajo svojo pot. Najboljša smer je nekje vmes.

To, da nisi bolešno predan načrtu in da sliki, ki skuša ulti z vajeti, ne pustiš prevelike svobode.

“ Težko je ohranjati svoje principe in izbrati pot, ki je navadno precej drugačna od poti drugih. Pogosto se zgodi, da hodim v nasprotno smer od drugih, da uberem pot, ki nikogar ne zanima, oziroma da večina izbere pot, ki mene ne pritegne.

Končujete svoj drugi roman. Slikar, glasbenik, pisatelj ... O čem skušate razmišljati skozi literaturo?

O podobnih stvarih, o katerih teče ta pogovor. O tem, kaj pomeni trenutek sreče, iskanja. Skušam razmišljati o tem, kako nas svet predrugači, kako nas zaznamuje vzgoja. Kako si vse življenje prizadevamo povrniti otroško nedolžnost. Kako ne pustimo podzavesti, da bi živela svoj resnični svet, in kako z leti svet okoli nas postane strašljiv. Zato pa pravim, da se rajski svetovi, ki jih potlačimo, spremenijo v demonične prisposode. Tudi zato se ljudje bojijo naskakovati lastne ideale. Ker potem ni več razloga za hrepenenje. Raje si z vsakodnevnim rutino izmišljajo razloge za preobremenjenost, kakor da bi si vzeli čas za razmišljanje o sebi. V resnici pa moramo skrite želje ves čas naskakovati, preizkušati njihovo verodostojnost. Sanjati, vendar ne pozabiti živeti.

Kaj potemtakem pomeni za vas – živeti?

Živeti zdaj in tukaj! Ko sem bil še otrok, sem bil precej introvertiran, nesproščen, zato nisem užival življenja. Imel sem težave s koncentracijo, vedno sem bil z glavo kje drugje.

Kdaj in kako ste potem našli tirnico, ki vam je omogočila, da se je to spremenilo?

To, da sem se odločil za umetnost, je bil prvi korak. Na ta način sem si razlagal svet, o katerem nisem veliko vedel. Ko sem se v slikarstvu lotil raziskovanja, sem se prvič zares identificiral. Zaradi slikarstva sem postal ponosen na to, kar sem. Kljub krizam nikoli nisem dvomil o svoji umetniški vlogi. Druga temeljna preizkušnja pa je bila psihoterapija. Pomagala mi je stvari postaviti na svoje mesto.

Kako ste doživeli psihoterapijo?

Nadvse pozitivno. Seveda so bila vmes izjemno naporna obdobja, ker se soočaš s tistimi predeli lastne biti, ki jih ne maraš, ki bi jih najraje pospravil v predal za vse čase. Ampak ta predal nosimo s seboj. Namen terapije pa je, da predale do neke mere izprazni, olajša. Nekateri umetniki se bojijo, da terapija odvzame ustvarjalno moč, te predela v umirjenega mehkužca. To absolutno ne drži. Že Woody Allen je neke izjavil, da nevroze v ničemer niso pogoj za dobro umetnino in so kvečjemu neznanska ovira pri svobodnem ustvarjanju. Prava terapija ne ponuja nobenih receptov ali nasvetov, sam si moraš priboriti svoje mesto, terapevt pa je v glavnem tiho. Ker je bila tišina zame vedno najbolj mučna, sem pogosto kvasil vsemogoče neumnosti. To je v nadaljevanju postalo predmet obravnave. Zato je tišina v resnici močna, ker v človeku prebudi ogromno stvari. In kako podobna je torej temi! Bolj ko si jo prizadevaš ukrotiti, večja veriga pomenov se odpira.

Sobotna na Facebooku.
facebook.com/sobotnapriloga